

SVERIGES KONSUMENTRÅD
THE SWEDISH CONSUMERS' ASSOCIATION

2005-12-02
Ert. ref. nr. Fi2005/1958

Finansdepartementet
Finansmarknadsavdelningen
Liso Norman
103 33 Stockholm

Konsumentskyddet på det finansiella området

Sveriges Konsumentråd har givits tillfälle att svara på promemorian "Konsumentskyddet på det finansiella området" (2005-09-12). Skrivelsen handlar främst om hur konsumenterna skall kunna skyddas mot att i det enskilda fallet ingå avtal som är ofördelaktiga för konsumenten, samt hur konsumenten skall kunna få sin tvist prövad när sådan uppstår. Mot denna bakgrund presenterar man vidare ett antal förslag. Dessa innefattar både föreslagna ändringar av aktuell lagstiftning, samt andra övergripande åtgärder.

Sveriges Konsumentråd har sedan tidigare arbetat aktivt med finansiella tjänster. Detta område har åtminstone tidigare kännetecknats av ett svagt konsumentskydd. Vissa av dessa brister har åtgärdats, och vissa uppmärksammas i den nu aktuella utredningen. Sveriges Konsumentråd har vidare, vid sidan om de aspekter som främst behandlas i den aktuella utredningen, tidigare fokuserat på flera olika problem vad gäller finansiella tjänster.

Sveriges Konsumentråd kräver i detta sammanhang att lån och andra krediter ska beviljas efter en kreditprövning som inte diskriminerar dem som uppstår arbetslöshetsersättning eller sjukpenning eller försörjer sig på tillfälliga anställningar. Vidare måste finansiella tjänster vara **tillgängliga för alla**, oavsett ålder, kön, ekonomisk ställning, bostadsort, etnisk bakgrund eller funktionshinder. Bankers och försäkringsbolags **kontraheringsplikt bör utökas, bankomater och andra serviceautomater göras tillgängliga för alla och i högre utsträckning standardiseras**. Vi har även ställt krav på att den **rättsliga regleringen bör omfatta alla rådgivningssituationer, finansiella rådgivare bör certifieras, arvoden till gode män höjas och i högre grad bekostas av allmänna medel**. Vissa av dessa frågor beaktas av den aktuella utredningen, men andra gör det inte. Sammantaget finns det alltså fortsatt mycket arbete vad gäller konsumentskyddet inom det finansiella området.

Vad gäller de frågor som faller inom denna utrednings uppdrag, ser Sveriges Konsumentråd generellt sett positivt på förslagen. Samtliga syftar till att öka konsumentskyddet på detta viktiga område och flera av förslagen är också mycket angelägna. Vi vill dock nedan vidare kommentera vissa av förslagen mer i detalj.

1. Kreditprövning och avrådningskyldighet

Risken att konsumenter överskuldsätter sig och hamnar i ”skuldfällan”, är idag överhängande för alltför många. Ett av de viktigaste syftena med den konsumentskyddande lagstiftningen är just att förhindra att konsumenterna överskuldsätter sig. Näringsidkaren har en skyldighet att utöva god kreditgivningssed gentemot konsumenterna, men det finns ingen direkt sanktion kopplad till detta begrepp. Så som utredningen uttrycker finns det i dagens regelsystem inte heller någon civilrättslig sanktionsregel för bristfällig eller utebliven kreditprövning. För den enskilde konsumenten hjälper det föga om kreditinstitutet kan drabbas av påföljd eller liknande. Utredningen föreslår i detta sammanhang, att om näringsidkaren brustit i kreditprövningen och skulle en noggrann kreditprövning ha visat att konsumenten inte hade förmåga att återbetala krediten helt eller delvis, skall näringsidkarens fordran sättas ned i motsvarande mån. Sveriges Konsumentråd delar utredningens åsikter i denna del och tillstyrker förslaget.

Nära sammankopplat med god kreditgivningssed, är frågan om näringsidkarens avrådningskyldighet. I likhet med vad gäller kreditgivningen, finns det heller inte någon fullgod reglering för att skydda konsumenten vad gäller de fall då näringsidkaren borde ha avrått denne. Utredningen föreslår i detta sammanhang att om näringsidkaren har försummat att avråda konsumenten när det funnits skäl för det, skall näringsidkarens fordran sättas ned i den utsträckning som krävs för att krediten skall bli till rimlig nytta för konsumenten eller villkoren i övrigt i kreditavtalet jämkas i samma syfte.

Regleringen, som skulle innebära att ett tidigare hål i det konsumenträttsliga skyddet fylls igen, är en reglering som Sveriges Konsumentråd tillstyrker.

2. Oskäligen ränta

Frågan om räntas storlek är något som i dag inte regleras i konsumentkreditlagen. Istället gäller total avtalsfrihet på detta område. Avtalslagens regel om ocker kommer endast i ytterst sällsynta fall vara tillämplig och därför saknas även här ett acceptabelt skydd för det fall då konsumenten drivs till att acceptera räntevillkor som kan betecknas som oskäliga. Utredningen innehåller ett förslag som innebär en reglering av denna situation. Enligt förslaget får i konsumentkrediter ränta endast högst tas ut med en räntefot som motsvarar den vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § räntelagen, med ett tillägg av 15 procentenheter.

Sveriges Konsumentråd tillstyrker utredningens förslag i denna del. Vi vill samtidigt poängtera att det behövs ett bättre skydd mot marknadsföring som ofta är kopplat till dessa oskäliga räntevillkor. Rubriker som ”köp nu, betala i morgon”, där räntesatsen skrivs knappt läsbart i annonsens marginal, är exempel på avarter av marknadsföring som har som enda syfte att förleda konsumenter och vars effekter slår särskilt hårt mot utsatta grupper.

3. Olimiterat ansvar

Enligt utredningens förslag skall avtal om kredit där kreditens storlek kan variera över tiden, innehålla en övre gräns för kreditens storlek. Gränsen skall vara anpassad till konsumentens förmåga att återbetala krediten. Kreditgivaren skall vara skyldig att vidta sådana åtgärder att konsumentens kredit inte kan överstiga den angivna gränsen. Konsumenten skall vara skyldig att återbetala vad som överstiger gränsen endast om

konsumenten har förfarit svikligt. Bestämmelsen avser främst att ta itu med situationen rörande kreditkort, en typ av kort där kreditens storlek kan variera över tiden.

Fallen där konsumenter drabbats av kreditkortbedrägerier och blir skyldiga att ersätta kreditgivare enorma belopp, är något som fått stor uppmärksamhet under senare tid. Regleringen, där konsumenten endast blir återbetalningsskyldig i det fall denne förfarit svikligt, bör kunna lösa denna problematik och Sveriges Konsumentråd tillstyrker därför förslaget.

4. Utbildning, information, rådgivning och stöd åt konsumenterna

Så som utredningen uttrycker, behöver konsumenterna betydligt mer utbildning och information beträffande finansiella frågor. Därtill tillkommer att konsumenterna har behov av rådgivning och stöd inför ett avtal om en finansiell tjänst. På det finansiella området bör det vara främst Konsumenternas Bank- och finansbyrå samt Konsumenternas Försäkringsbyrå som lämnar detta stöd. För det krävs väsentliga resursförstärkningar till byråerna. Om förstärkningarna inte kommer till stånd, menar utredningen att tvångsfinansiering av berörda företag inom berörda branscher bör övervägas.

Sveriges Konsumentråd delar utredningens slutsatser vad gäller ansvarsfördelningen mellan olika myndigheter och institutioner. Vi vill även lyfta fram övervägandet att tvångsfinansiera berörda företag som särskilt positivt.

Vi vill dock även ytterligare poängtera betydelsen av att privatekonomiska frågor får ett betydligt större utrymme i grundskolan. Sveriges Konsumentråd har vid ett flertal tillfällen krävt att konsumentkunskap görs till ett grundämne i grundskolan och utbildning i privatekonomi är skulle då komma utgöra en mycket central del.

Slutligen måste utbildningsåtgärder på detta område även beakta de särskilda behov som innehas av vissa konsumentgrupper, då finansiella tjänster är ett komplicerat område som dessutom ständigt utvecklas. I synnerhet inkluderar detta information som riktas till äldre.

5. Rättegångskostnader i konsumenttvister

Möjligheterna för den enskilde konsumenten att på civilrättslig väg processa mot näringsidkare är i regel mycket små. Allt som oftast kommer den ekonomiska ojämlikheten att vara mycket stor och i praktiken är det just risken för konsumenten att få bära näringsidkarens rättegångskostnader som är det stora hindret. Utredningens förslag i denna del är därför av stort intresse. Förslaget består i att om en konsument förlorat ett mål i allmän domstol där tvistefrågan tidigare prövats av Allmänna reklamationsnämnden samt nämnden i huvudsak rekommenderat parterna att lösa tvisten på det sätt som konsumenten yrkat i målet i domstolen, skall vardera parten bära sin rättegångskostnad.

Sveriges Konsumentråd ser mycket positivt på utredningens förslag i denna del och tillstyrker därför detta. Vi önskar även se en fortsatt diskussion kring införandet av en liknande reglering även på andra områden än finansiella tjänster.

Denna remiss har beslutats av Sveriges Konsumentråds styrelse. I handläggningen har deltagit Jonas Adolfsson, juridisk handläggare (föredragande) och undertecknad.

Stockholm dag som ovan

Jan Bertoft
Generalsekreterare, Sveriges Konsumentråd